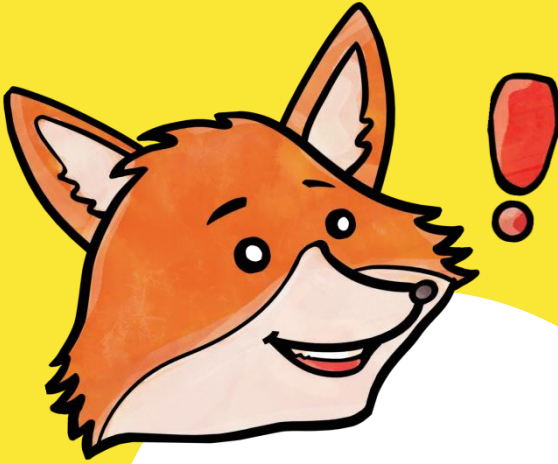

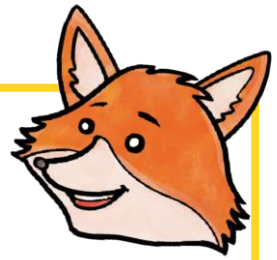
VALTERI

KESY

SÁSY

***Ságastallan symbolaiguin
DEMOVERŠUVDNA***

JOHTILIS RÁVA

MII SÁSY LEA?

- Govvamateriála ja doaimmamáteriála mánávuolgusaš ságastallamii
- Vejolašvuohta kommunikašuvdnii, mas sánalašvuohta ii leat guovddázis
- Guovllastanlássá oahppi vásihusmáilbmái
- Gievruda oahppi jiena ovdal go dahkko mearrádus galmmaceahkát doarjagis, nugo persovnnalaš oahpahusa guoskevaš plánas (HOJKS) dahje persovnnalaš lohkanplánas (HOPS) dahje ovdáneapmi- , árvoštallan- dahje veajuiduhttinságastallamiin, maidda oahppi oassálastá
- Govat ja doahpagat leat ollislašvuohta, maid sáhttá gievahit das fuolatkeahhtá, lohka oahppi oahppoávdnasiid vai doaimmasurggiid
- Metoda vuodduuvvá dutkamušaide, maid vuolggasadji lea positiivvalaš identifiseremis, affektiivvalaš ja positiivvalaš pedagogihkas.

MANIN JA MO SÁSY DOARJU SÁGASTALLAMA?

- Oahppaplána ávžžuha váldit vuhtii mánáperspektiivva skuvlla ságastallamiin
- Arvosmahttá kommunikašuvdnii, mii lasiha ovtaveardásašvuođa
- Gievruda oahppi saji nu, ahte son oidnojuvvo, guldaluvvo ja lea oassálaš
- Gárte oidnosis ja čiegus attáldagaid, erenomáš iešvuođaid ja hástalusaid
- Doarju ruovttu ja skuvlla sihke mánggafágalaš ovttasbarggu
- Mearrida oktasaš ulbmiliid ja nanusvuođaid sihke doarjaga dárbbuid
- Áiccalmahttá ja dohkkeha oahppi vásáhusa alddis ja vuorováikkuhusgaskavuodain

MO SÁSY- SÁGASTALLAN OVDÁNA?

1. Skuvlla ollesolmmoš čilge SÁSY jurdaga ja jearrá, háliidago oahppi searvat ságastallamii.
2. Oahppi bardá govva goarttaid vullošii, váldorolla lea oahpis, ollesolbmot kommenterejit movttegit
3. Oahppi bardá dovokoarttaid ja lassekoarttaid vullošii. Áššiin ságastallo
4. Ovttas ságastallo ovdan bukten áššiin, ulbmiliin, doarjjadárbbuin, givrodagain, geavatláš doaimmain ja eará dien sullasaččain.
5. SÁSY-távvalis váldo čuoigigovva ja dat vurkejuvvo, juos dat heive oahppái

MII SÁSY LEA?

SÁSY-govvamateriála ja doaibmamálla lea veahkkeneavvu, man lea álki geavahit mánávuolgusaš ságastallamis. Jearaldagas sáhtta leat golmmaceahkát doarjaga HOJKS- ja HOPS- ságastallan, ovdáneapmi- dahje árvvoštallanságastallan, oahpahusa, veajuiduhttima dahje áššedovdiid ámmátlaš oktasaš deaivvadeapmi jno. SÁSY govat sisttisdoallet fáttáid, maid giehtadallet skuvlla ságastallamiin. Teoriijaduogáza vuoddu lea positiivlaš identifiseremis sihke affektiivva ja positiivva pedagogihkas.

MAKKÁR GEAVAHUSDÁRKKUHUSSII SÁSY HEIVE?

Ođđa oahppaplána ávžžuha fuolahit, ahte oahppi áico ja guldaluvvo ieš iežainis, ja ahte sus lea oaiverolla skuvlla ságastallamis. SÁSY-govat geavahuvojit oahppi searvevuoda sihke ruovttu ja skuvlla ovttasbarggu gaskaoapmin. Dánna lágiin ovttaveardásaš ja individuála deaivvadeapmi, mii váldá vuhtii psyhkalaš, fysalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš iešvuodaid, bohtá vejolažžan. SÁSY-ságastallamis oahppi vásáhusat alddis ja vuorrováikkuhusgaskavuodát sierra diliin bohtet oidnosii ja dohkkehuvojit.

Oahppi ovdanbuktá SÁSY vehkiin iežás skuvlabeaivái, oahppamii, buresveadjimii ja doaibmanákii guoskevaš jurdagiiddis, vásáhusaidis ja dovdamušaidis. Son beassá maid aktiivvalaččat váikkuhit plánen- ja árvvoštallanprosessii dan sajis, ahte dušše guldalivččii ollesolbmuid ságastallama.

Diđolašvuotta áššiin, mat váikkuhit iešdovdui, iešgovvii, lohkamii ja skuvlaloaktimii veahkeha oahppi hukset identitehta ja nannet ceavzima sierralágan diliin.

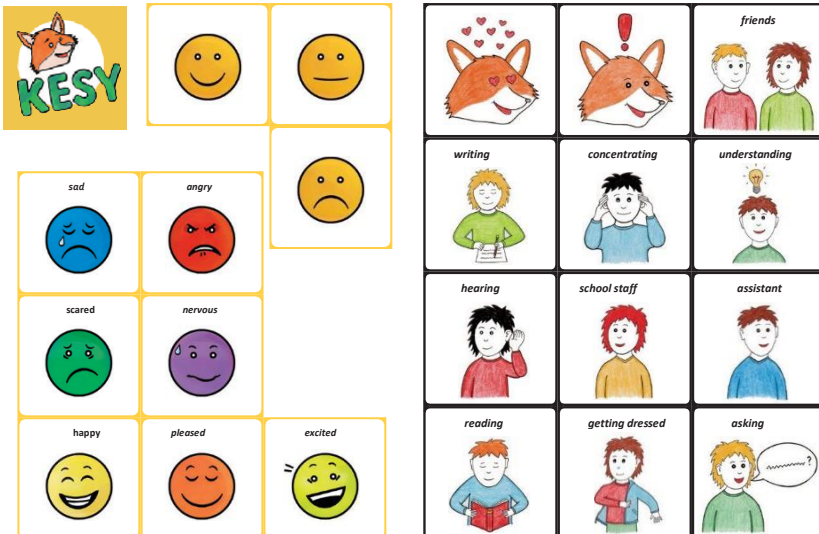
Ollesolbmot ožžot dieđu SÁSY -ságastallamis váldit vuhtii mánnái mearkašeaddji áššiid, go plánejit individuála oahpahusa, veajuiduhttima ja doarjja organiserema. Dát áššit ovddidit oahppi buresveadjima ja dahket vejolažžan árratdoarjaga ordnema.

SÁSY vehkiin ságastallo oahppi doaibmabirrasii, skuvlavázzimis, oahppamis ja oahppoávdnasiin sihke válmmašvuodain, gievra vuodain, dovdduin, beroštumiin ja dárbbuin. Ráfálaš atmosfeara, sániid válljen ja árvvolaš vuorrováikkuhus leat dehálaččat. Ságastallamis lea buorre vuoddjut áššiide, mat leat oahppái dehálaččat, goittotge sadji addo maid fuollaságastallamii. Geavaheaddjit heivehit SÁSY -materiála iežaset dárbbuide ja laktet dasa alcceset dárbbalaš elemeantaid.

SÁSY -ságastallama sáhtta dahkat ohppiin maid ovdal oktasaš deaivvadeami fuolaheddjiin ja/dahje mánggaámmátlaš joavkkuin. Vurkejuvvon SÁSY-távval doaibmá ságastallama vuoddu čuoovvovaš deaivvadeamis.

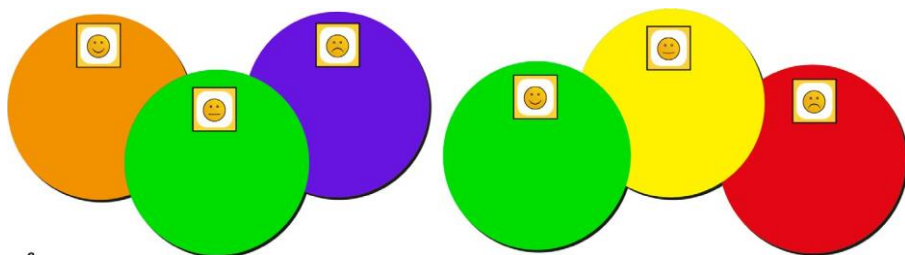
MII DAHKKO OVDAL SÁSY- SÁGASTALLAMA?

1. **Oasseváldit, áigi ja báiki.** Sohppojuvvo ságastallama áigi, báiki ja oasseváldit, Ideála dilis oahppi oažžu ieš válljet oahpes ollesolbmo ja mielamielsaji.
2. **Kognitiivvaláš dárbbut.** Ollesolmmoš dárkkista vejolaš rávvagiin ja skoviin, maid áššiid dán oahppis lea dehálaš oažžut diehtit ja čállit bajás. Son vállje ahkedássái ja deaivvadeapmái heivvolaš goarttaid ja dárbbu mielde ordne daid muttát ollisvuodaide. Goarttaid meari gánneha ráddjet. Oahppi iešvuodat váldojit vuhtii lágideamis. Juos ságastallan orru fatnamin menddo guhkin, dan sáhtá gaskkalduhttit ja joatkit manjelis.
3. **Vuoláš ja eará rusttegat.** Ovddalgihtii gárvvistuvvojit geavahussii heivvolaš ivdnás kartonjat dahje eará vuloš, man ala golbma mojumuođu ja goarttat biddjojit. Kámera dahje telefovdna dárbbášuvvojit govvemii, vejolaččat post-it- láhpuid vuoi ulbmiliid dahje eará dan sullasaš dieđu sáhtá lasihit vuložii. Juos oahppi háliida, son sáhtá buktit mielde govaid ja ovddalgihtii dahkat nammaláhpó, válljet vuloža ivnniid ja hervet távvala ságastallama manjá. Vuloža gánneha doallat visuálalaččat čielggasin. SÁSYi sáhtá dárbbu mielde laktit maid eará gálduin skáhpon lassemateriála ja duogášdieđu

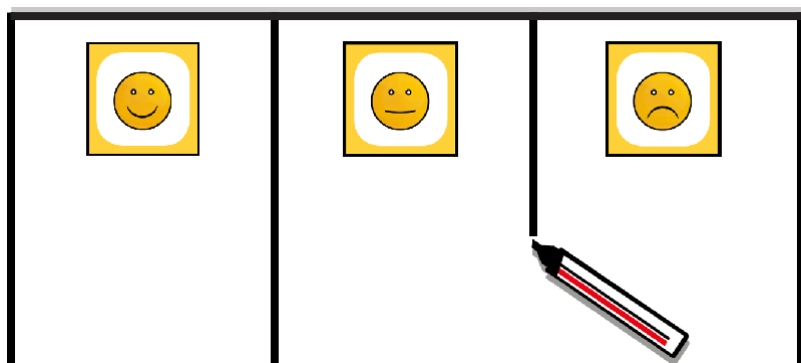

Čuohta buot koarttaid luovusin.

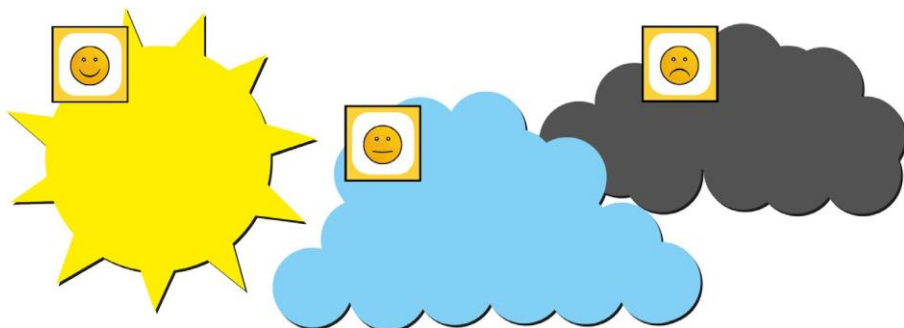
Molssaevttolaš vuložat

† Garrabáhpára čadamihhtu galggašii leat unnimustá 30 cm. Ivdnás kartonjas čuhppojuvvo viidodat, mii lea spáppa hápmásaš. Oahppi sáhtta ieš válljet ivnniid dahje geavahit johtolatčuovggaid ivnniid.

Goarttaid várás sáhtta sárgut távvalii dahje suorra báhpárii sierra čuolddaid, maida goarttaid sáhtta giddet vaikkeba alitdohppiin.

Kartonjas čuhppojuvvo beaivváš ja guokte balvva, main nubbi lea seavdnjadut ja unnit.

4 Goartajoavkkut

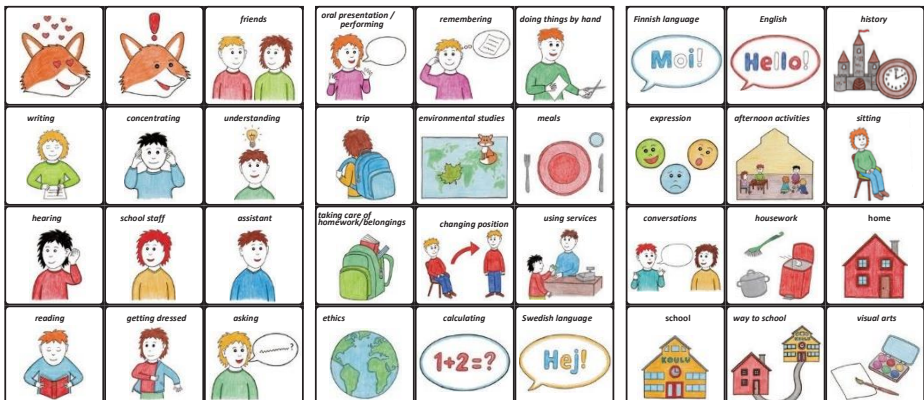
A. Govvagoarttat fáttáid mield

1. Oahppaávdnasat 15 st

- eatnigiella
- suomagiella
- ruođagiella
- eangalasiella
- matematihkka
- musihkka
- giehtaduodji (teknihkalaš ja tekstiila)
- lihkaeapmi
- birasoahppu
- oskkoldat
- eallinoaidnu
- govvaáidu
- servodatoahppu
- historjá
- oahppiidrávven

2. Lohkandáiddut 15 st

- jearran
- olggosbuktin
- ádden
- vuoddjun
- čállin
- lohkan (mekánalaš ja ádden, girjjálašvuolta)
- rehkenastin
- bihtáid bargan (plánen, ollašuttin, lohppii bargan)
- ovttas bargan (joavkobargu ja earáid vuhtii váldin)
- njálmmálaš ovdanbuktin ja loaiddasteapmi
- láhtten
- oahpaheaddji oahpahuš
- bargobihtáin ja dávviriin fuolaheapmi
- rávvagiid čuovvun
- dihtor, tableahhta, telefovdna (studeren digitálaš rusttegiin)

3. Árgga dáiddut ja friijaáigi

- oadđin ja vuoiŋŋasteapmi
- boradeapmi
- hivssegis fitnan
- basadeapmi
- iežas čorgen (vuovttaid gusten, bániid bassan)
- lihadeapmi
- čohkkán
- stellelmasa lonuheapmi
- iežas dearvvasvuodas fuolaheapmi (dálkasat, fanahallamat, dorvodáiddut johtalusas)
- ságastallan
- oaidnin
- gullan
- gieđaiguin bargan
- áššiiddikšun (gávppis dahje girjerájus)
- ruovttu ordnen (iežas luottaid čorgen)

- some ja spealut (sosiála media ja om. dihtorspealut)
- speallan
- stoahkan
- muitin
- reaisu

4. Doaimbairrasat ja olbmogaskavuodát

- skuvlamátki
- eahket- ja iditbeaidoaimma
- gaskadiibmu
- ruoktu
- skuvla
- skihpárat
- bearáš
- skuvlla bargit (gii lea dehálaš, gainna ii birgehala)
- veahkit (persovnnalaš veahki- ja / dahje doarjjaolmmoš)

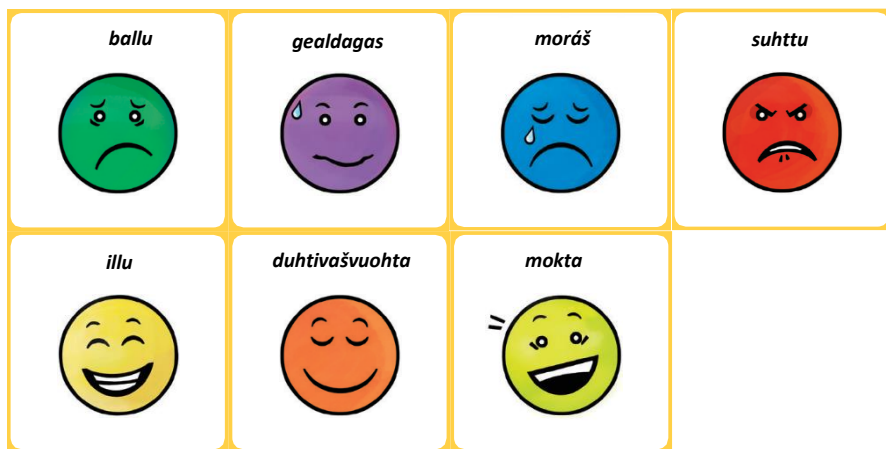

B. Riebangoarttat

- váibmorieban: masa oahppi liiko erenomáš ollu
- čuorvvasmearkarieban: maid ollesolmmoš galggašii váldit vuhtii ja doarjut

C. Dovdогоarttat

D. Ránes ja guoros goarttat

- *niegut*: ságastallat oahppi nieguin
- *ulbmilat*: boaibmut mánáin morašmuođuide čohkkejuvvon áššiin
- *friijaáigi*: oahppái dehálaš buđaldeamit ja dáhpáhusat
- *guoros koarta* oahppi dahje ollesolbmo geavahussii

SÁGASTALLAMA OVDÁNEAPMI

SÁSY-ságastallan ovdána nu, ahte oahppi bardá koarttaid vuložii, muitala dain ja ollesolmmoš doarju su. Modealla heivehuvvo oahppi iešvuodaid ja agi mielde.

1. Koarttaid sáhtá namuhit rieban- dahje SÁSY-speallun. Mielde sáhtá leat maid litna riebanstoagus, mainna oahppi sáhtá háleštallat. **“Boadatgo speallat ja ságastallat? Gos livččii buorre speallat? Dán spealus smiehttat, mo dus manná skuvllas. Midjiide lea dehálaš diehtit, maid don jurddašat ja mo dus manná. Háliidat gullat du oainnuid skuvllavázzimis ja vehá earáge. Loahpas spealus váldit čuovgigova. Dát lea du speallu.”**
2. Ollesolmmoš muitala ságastallama jurdaga, vuloža ja koarttaid temáid. Koarttat bardojuvvojit temáid mielde njealjje látnii. **Ollesolmmoš bivdá oahppi bardit govvakoarttaid heivvolaš mojumuoduid buohta vuložii dan mielde, mo son ieš jurddaša ja dovda. Ulbmilin lea, ahte oahppi lea doaimbi ja muitaleaddji. Maiddá “beallemátkebaikkít” leat geavahasas. Juos lea dárbu, ollesolmmoš čielggasmahtá govaid mearkkašumi.**
3. Oahppi bardá goarttaid vuložii. Ollesolmmoš nanne kommeanttaidisuin, muhto ii gaskkalduhtte dahje hehtte oahppi jurdagiid. **“Orut liikomin gaskadiimmuin. Maid dábálaččat doppe? It oro liikomin čállimis. Mii das lea váttis? Lean fuomášange, ahte liikot sárgut...”**
4. Loahpas ollesolmmoš kommentere ollislašvuoda dan mielde, mo koarttat leat bardon. **“Leaba somá, ahte leat ná ollu áššit, maidda liikot ja duot dábálaš áššitge leat mánga. Dás oaidná, ahte dus lea somá skuvllas. Muhto du mielas ii leat oalle somá go...”** Son jearrá, livččiigo fuolaheadji, jos son lea mielde, bardán sullii seamma láhkai ja háliidago son lasihit maid nu. Ságastallo ovdan buktojuvnon áššiin. Goarttat báhcet nugo oahppi háliida.
5. Oahppi bidjá čuorvvasmearka dokko, gokko doavu ollesolbmui doarjaga ja fuomášumi. Váibmoriebana bidjá alces miela miel goartta báldii. Dan lassin son sáhtá sárgut dahje čállit guoros kortii miela miel buđaldusa, niegu dahje man nu eará. Oassálastiid vuolláičallosat sáhttet laktot post-it láhpuin.
6. Ollesolmmoš jearrá, smiehtahago muhtin bihtá dahje báziigo mii nu dajatkeahtá.
7. Oahppái čájehuvvojit **dovdогоarttat** okta hávil ja son merke daiguin daid sajiid, maid ieš háliida. Oassi emodjiin sáhtá báhcet geavatkeahtá. **“Leago daid áššiin juoga dakkáraš, mas don balat ollu dahje dávjá? Maid dagat vuoi dilli geahpeha? Háliidatgo, ahte ollesolmmoš giddešii áššái fuopmášumi?”** Dákko bokte sáhtá ságastallat dovduid identifiseremis, giehtadallamis ja ceavzinvugiin. Dát sáhtá leat dehálamos oassi ságastallamis, gokko vuhtto čiegus dárbu doarjagii ja fuopmášupmái.
8. Dan vuodul, mo goarttat leat bardon sajiide, sáhtá ságastallat skuvllavázzimis, oahppávdnasiin, bargandáidduin ja láhttemis sihke árgga doaimmain ja daidda gullelaš **dehálaš ássiin ja konkreetalaš ulbmiliin, mat čállojit hállanbulljarsaide** ja biddjojit távvala vuolleoassái. Motivašuvvna geažil lea dehálaš, ahte oahppi sáhtá ieš váikkuhit daidda. Ovdamearkan geahpedan beaivválaš speallanáiggi ovttá diibmui, hárjehalan matematihka maid ruovttus, fuolahan leavssuin ja ovddidan dáidduid, mat mus juo leat. Ovddasvástáduš ulbmiliin juhkkujuvvo oasseváldiide: Máijá hárjehallá sátneskosiidda, eadni jearahallá sániid, oahpaheadji muittuha iskosis ovddit beaivve.

9. Fuolaheaddjit sáhttet ovddalgihtii deavdit jearahallanskovi. Ságestallama loahpas lea buorre dárkkistit, ahte buot áššit leat giehtadallon. Juos jearaldagas lea HOJKS dahje mii nu sierra doarjaga -ságestallan, dárkkistuvvo ságestallojuvvuigo buot jurddašuvvon áššiin.
10. Loahpas SÁSY -távval govvejuvvo ja sáddejuvvo oasseváldiide. Távvala sáhttá geavahit ávkin ságestallama manháge, juos oahppái heive. Ollesolmmoš merke buot dárbbášlaš dieđuid pedagogalaš áššegirjiide.

Távval dušše govvakoarttain

Gárvves SÁSY-távval

SÁSY OKTAVUOHTA OAHPPAPLÁNAIN, ULBMILIGUIN JA ÁRVVOŠTALLAMII

Dát SÁSY-materiála lea dahkkon beaivválaš barggus skuvlaluohkás. Dasa lei stuorra dárbu. Guhkes vásáhus skuvlla ságastallamiin bijai hutkat dakkáraš veahkkeneavvuid, maiguin máná searvevuohhta šaddá duohtan iige báze dušše teakstan oahppaplánas. Mii jáhkkit, ahte ságastallan sáhtta šaddat mánnái, fuolaheaddjái, oahpaheaddjái ja eará oassálastiide fámuid addi vásáhus.

SÁSY-ságastallamis oahppi oidno, gullo ja lea oasálaš das fuolatkeahhtá, makkár attáldagat sus leat gielalaš vuorrováikkusahas. Govaid geavahemiin maid fuolaheaddjit, geain leat gielalaš ja gulahallan váttisvuodát, besset mielde ságastallami.

SÁSY-doaibmamálles dokumeanttaid guovlama ja bajás čállima sajis guovddázis lea symbolaid ávkkástalli verbálaš ja ii-verbálaš vuorrováikkusahas, mas geahčastagas, stellemasas, atmosfearas ja materiálaš fáktoriin lea dehálaš mearkašupmi. SÁSY-bottus rahpasa positiivvalaš sadi oahppi ja bearraša identitehtii. Dát addá vuoddu indiviidaid vuhtii váldi ovttasbargui.

Riikkaviidosas oahppaplána vuodustusaid lassin mihtomeriid, árvoštallama, oassálašvuoda ja ruoktu-skuvla -ovttasbarggu mearrádusat gávdnojit gieldda ja skuvlla oahppaplánain. Čuovvovaš teavsttaid vuoddu gávdno jagi 2016 oahppaplánas ja Oulu gávpoga árvoštallanrávvagiin. (Oulun kaupungin Arvioinnin ABC 2018).

Árvoštallama jahkediimmu mielde 1-6- luohkaid ovdáneapmiságastallamat dollojuvvojit čakčalohkanbaji álggus. Fuolaheaddji ja oahppi sáhttiba oaidnit ságastallama fáttáid ovdalgihtii oahppiinformašuvdnaortnegis. Ságastallamis meroštallojuvvojit oahppama ovdáneapmi, bargandáiddut dahje láhttema guoskevaš, oahppama ovddideaddji ulbmilat, mat čállojit oahppanplánai. Oahppaávdnasiid guoski ulbmilat eai merkejuvvo oahppiinformašuvdnaortnegii, juos dasa ii leat erenomáš dárbu. Beavttálmahtton ja sierra doarjaga ságastallamat dollojit dasa gullevaš sisdoaluin ja merkejuvvojit maid oahppiinformašuvdnaortnegii.

1-5 -luohkaid árvoštallanságastallamat dollojuvvojit juovla- dahje ođđajagimánus. Dáidda ságastallamiidda gávdno ságastallanrunge ja dain lea buorre leat mielde dokumeanttat oahppamis, portfoliot ja eará dien sullasaš bihtát. Ságastallama vuoddu sáhtta leat maid ovdalgihtii devdojuvvo iešárvoštallanskovvi. Dánge ságastallamis ulbmilat ođasmahttojuvvojit oahppanplánai oahppiinformašuvdnaortnegis. Árvoštallanságastallan veahkeha oahppi hábmet ja áddet, maid son galggašii oahppat, maid son lea oahppan ja mo son sáhtta ovddidit oahppama. Giddat oahppi oazžu lohkanjagiduodaštusa, mas lea čeahkkáigeassu oppa jagi árvoštallamis.

Vuoddoahpahuslága mielde oahppi árvoštallama ulbmil lea bagadit ja movttiidahttit lohka. Árvoštallan galgá leat mánggabealat ja guoskat oahppi oahppama, bargama ja láhttema, ii persovna ja persovnnalaš iešvuodaid. Árvoštallanságastallamis lea vuorrováikkusahas. Dat galgá ovddidit oahppama ja ovdánahttit oahppi ieš- ja veardásašárvoštallama. Das galgá váldit vuhtii earálgán oahppan- ja bargovugiid sihke fuolahit, ahte ovdáneami ja máhttima čájeheami ii hehte miige.

Árvvoštallamis lea dehálaš doarjut oahppi áddet iežas oahppanproseassa. Das fidne dieđu, man sáhtttá atnit ávkin oahpahusa ja eará skuvlabarggu plánemis. Dat dahkko ovttas ruovttuin. Ságastallamat fuolaheddjiin ja ohppiin ovddidit luohttámuša ja áddet dieđu oahppis.

Lohkanjagi áigge árvvoštallan dokumenterejuvvo oahppiinformašuvdnaortnegis, gosa leat vurkejuvvon oahppanplána odasmahttimat ja jotkkolaš árvvoštallan. Lohkanbaji duodaštus lea dáid árvvoštallandásiid oktiigeassu.

Čavčča ovdáneamiságastallamis SÁSY-materiálain sáhtttá kártet oahppi oppalašvuodadili ja gávdnat konkrehtalaš ulbmiliid, mat heivejit sutnje ja su dárbbuide. Dáidda ulbmiliidda ja obbalaš skuvllavázzima iešvuodaide máhccojuvvo miehtá jagi, erenomážit jahkemolsašumi árvvoštallanságastallamis ja giddat SÁSY-távvalis váldon čuovgigovain ja oahppiinformašuvdnaortnegii čállon dieđuin.

Beavttálmahtton ja sierra doarjaga ságastallamiidda SÁSY addá dieđu oahppi vásáhusain, hástalusain ja givrodagain, mat dahket álkibun ortnet oahppi oahpahus- ja doarjjadoaimmaid. Dárbu sirret oahpahusa eanet iešheanalazžan ja viidásabbon boahhtá maid oidnosii SÁSY-ságastallamis ja dat dahká konkrehtalazžan vejolašvuodaid oktagaslaš ordneimiidda.

SÁSY govvaorttat veahkehit oahppi áddet mas ságastallo ja loktet bajás sutnje mearkkalaš áššiid. Seammás go oahppi bardá goarttaid, son dahká iešárvoštallama ja oazžu dalán das máhcahusa. Govaid bokte oahppái bohtet konkrehtalazžan iežas doaibmabiras sihke doaimmat ja dáiddut, maid son lea jo oahppan, lea olles áigge oahppamin ja mo ovdána oahppamis. Sásy-bottus oahppi dohkkehuvvo dakkárin, mo son ieš dovdá justa leahkimin. Oahppi vejolašvuodát šaddet konkrehtalazžan ulbmiliid bidjamis ja movttiidahtti máhcahusas.

